

SOPRONI
EGYETEM |

FAIPARI MÉRNÖKI ÉS
KREATÍVIPARI
KAR

AZ ALKALMAZOTT MŰVÉSZET LÉTMÓDJAI ÉS A KREATÍV IPAR KIHÍVÁSAI NAPJAINKBAN

Faipari Mérnöki és Kreatívipari Kar Tudományos Kiadványa

Szerkesztette: Márfa Molnár László és Pásztory Zoltán

AZ ALKALMAZOTT MŰVÉSZET LÉTMÓDJAI ÉS A KREATÍV IPAR KIHÍVÁSAI NAPJAINKBAN

**FAIPARI MÉRNÖKI ÉS KREATÍVIPARI KAR TUDOMÁNYOS
KIADVÁNYA**

Szerkesztette: Márjai Molnár László és Pásztory Zoltán

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

SOPRON, 2023

A kötet első 12 írása a Sopronban 2022. október 28-án *Az alkalmazott művészet létmódjai napjainkban* címmel megrendezett tudományos konferencia előadásainak szerkesztett anyagát tartalmazza.

A konferencia támogatói:

MTA VEAB Soproni Tudós Társaság Művészeti és Irodalomtudományi Szakbizottság

Magyar Tudományos Akadémia VEAB Képzőművészet, Művészetelmélet és Design
Munkabizottság

Soproni Egyetem Faipari Mérnöki és Kreatívipari Kar

Felelős kiadó: Prof. Dr. Fábíán Attila

a Soproni Egyetem rektora

Szerkesztette:

Dr. Márfai Molnár László és Dr. Pásztory Zoltán

Lektorálta:

Dr. Börcsök Zoltán

ISBN 978-963-334-453-8 (pdf)

<https://doi.org/10.35511/978-963-334-453-8>

Creative Commons licenc: BY-NC-SA 2.5

Nevezd meg! Ne add el! Így add tovább! 2.5 Hungary
Attribution – Non commercial – Share Alike 2.5 HUNGARY

Tartalom

Bevezetés.....	5
Művészeti szekció	
Posztmodern performansz.....	7
<i>Szabó Tibor</i>	
Az alkalmazott és az autonóm művészet szakrális alkotásokban.	15
<i>Karikó Sándor</i>	
Szépség és öröm. Gondolatok a hazai kortárs transzcendens művészetről.....	21
<i>Kovács-Gombos Gábor</i>	
A képi világ üzenetei. Két leány folyóirat margójára	30
<i>Fáyné dr. Dombi Alice</i>	
Ökoművészet és öcodesign mint új paradigma?	40
<i>Zalavári József</i>	
Fenntartható létharmónia, esztétikum és a feminin reprezentációja	48
<i>Major Gyöngyi</i>	
Tér(más)kép(pen) - adalékok a kortárs építészeti ábrázolás eszköztárának áttekintéséhez.....	61
<i>Kósa Balázs, Markó Balázs</i>	
Képirás – képolvasás (illúzió és gyakorlat)	70
<i>Gáspárdy Tibor</i>	
A kortárs (alkalmazott) művészet értelmezhetősége.....	80
<i>Márfai Molnár László</i>	
Bepillantás művészet és természettudomány közös metszetébe.....	87
<i>Nagy Máté</i>	
„Ut pictura poesis” Az intermedialitás megjelenési formái Tandori Dezső költészetében	95
<i>Zámbó Bianka</i>	
A soproni műemlék épületek dokumentálásának bemutatása egy helyi példán keresztül.....	102
<i>Kósa Balázs, Markó Balázs, Tárkányi Sándor</i>	
A makett, mint szemléltető eszköz.....	113
<i>Horváth Péter György, Markó Balázs, Tárkányi Sándor, Antal Mária Réka, Kósa Balázs</i>	
A fa élettani hatása	123
<i>Boros Eszter</i>	
Művészet és innováció az információ korában	130
<i>Szécsi Gábor, Szilágyi Tamás</i>	
A térészlelés és térhasználat kognitív működése	145
<i>Mucsi Zsuzsanna Mária, Horváth Péter György</i>	
A design hét megjelenési szintje	152
<i>Reményi Andrea</i>	

Műszaki szekció

Kézi és gépi intarziakészítés összehasonlító elemzése	162
<i>Antal Mária Réka, Horváth Péter György</i>	
Vászonról kompozitig – Anyaghasználat a repülőgépgyártásban.....	178
<i>Zsákai Balázs, Alpár Tibor, Horváth Péter György</i>	
Ütemezési feladat eredményeinek nemparametrikus statisztikai elemzése	185
<i>Tóth Zsolt, Hegyháti Máté, Kulcsár Ernő, Ősz Olivér</i>	
Fenyő rönk és fűrészáru behozatal környezeti terhei.....	193
<i>Börcsök Zoltán, Pásztory Zoltán</i>	
A faenergetika racionális, környezetkímélő lehetőségei (kutatási összefoglaló).....	204
<i>Németh Gábor; Kocsis Zoltán</i>	
Faipari projektek szakirodalmi elemzése	212
<i>Novotni Adrienn</i>	
Faipari por-forgács elszívó hálózatok és a munkahelyi légtér fapor tartalmának kérdései ...	222
<i>Németh Gábor, Németh Szabolcs, Kocsis Zoltán, Magoss Endre</i>	
Természetes anyagok szigetelőképessége.....	230
<i>Szendi Dorina; Pásztory Zoltán</i>	

Foreign languages section

Thermal resistance values of natural fiber-based insulation panels and the impact of their thickness on the thermal transmittance values of an external wall structure.....	240
<i>Le Duong Hung Anh, Zoltán Pásztory</i>	
Developing Info-Droplets to model the dark flight phase of meteorite fall.....	252
<i>Agota Lang, Matyas Bejo, Benke Hargitai, Barnabas Molnar, Aron Sztojka</i>	
Social Network and Text Mining Analysis of Publications Related to Remote Sensing and R Programming.....	260
<i>Zsolt Tóth</i>	
Small and medium-sized enterprises (smes) in Hungary: industry 4.0 trends and challenges	272
<i>Ádám Fazekas, Endre Magoss, Veronika Suriné Lengyel</i>	
The effect of natural-based additive on paper.....	284
<i>Zsófia Kóczán, Katalin Halász, Edina Preklet, Zoltán Pásztory</i>	
Comparative social network analysis (SNA) of FP7 and Horizon 2020 projects on remote sensing	293
<i>Zsolt Tóth</i>	
Advancements in Sustainable Wood Furniture: A Comprehensive Review of Bonding Techniques and Adhesives	302
<i>Seda Baş, Levente Dénes, Csilla Csiha</i>	

Fenntartható létharmónia, esztétikum és a feminin reprezentációja

Major Gyöngyi

Igazgató, Kortárs Női Reflexiók Fóruma, Budapest, email: major.gyongyi@gmail.com

DOI: https://doi.org/10.35511/978-963-334-453-8.Major_Gy

Absztrakt:

Az önközpontú életmodellből a kapcsolódások preferálhatóságának irányába mutató társadalmi együttélési formákat, újfajta viszonyulások előtérbe helyezésével, új értelmezésben igyekszünk konstruálni. Ebben a vonatkozásban a női archetípus reprezentáltságára a kortárs társadalmi elmében, a harmonikus integráltságának univerzális problematikájára korunk egyik legmarkánsabb társadalmi kérdéskörként tekintünk. A feminin kifejeződésének kérdéskörét civilizációs vonatkozásban tárgyaljuk. Kísérletet teszünk a fenntartható létharmóniát az „Igaz-Szép” egyensúlyában vizsgálni, s a homo oeconomicus felelősségét tágabban, a Létművészet kontextusának lehetséges paradigmikus identitásképében értelmezni.

Kulcsfogalmak: fenntartható létharmónia, identitás, feminin jelleg, boldogság, létművészet

Bevezetés

„A szépség váltja meg a világot!” (Dosztojevszki)

„Tételek és megállapítások sohasem függetlenek a gondolkodás módszerétől, melynek eredményei. ... Egy adott gondolkodási stílus racionalitása, mely befolyásolja bizonyos tételek igaz voltát, nem lehet független kritikának a tárgya, mert az, hogy egy ilyen stílus mit határozhat meg, pontosan magától a stílustól függ” (Hacking, 1985:159, 155). A társadalmi szintű problémákat vizsgálva nem téveszthető szem elől, hogy a problémafelvetés önmagában is bizonyos vonatkozásban determinál.¹ Az a létproblematika, amivel egy közösség szembe találja magát, meghatározza figyelmének irányát.² A logikát – Jean Piaget munkájára hivatkozva – sohasem a semmiből alkotjuk meg, még akkor sem, ha a módszer alapján olyan

¹ Utalunk itt René Dubos gondolatára, hogy lényegében az objektivitásra való szenvedélyes törekvésük ellenére, a tudósok valójában a legszubbjektívabbak tevékenységeik megválasztásában, melyeket már előre meghatározott céljaik irányítanak. A priori döntéseik szerint keresik azokat a tényeket, melyekre szükségük van; ezeket a tényeket elrendezik a nekik megfelelő gondolati folyamatok szerint; és olyan módon dolgozzák ki őket, hogy azokat a társadalmi célokat szolgálják, melyeket ők maguk fontosnak tartanak. „A legelterjedtebb hit korunk tudományos közösségeiben az, hogy a jó élet automatikusan következni fog tevékenységeinkből, ha tudományos erőfeszítéseinket dolgok termelésére és a testi mechanizmusok manipulációjára összpontosítjuk, annak ellenére, hogy a tudományos kutatóknak nagy része valószínűen meg van győződve arról, hogy ez a magatartás az oka technológiai civilizációnk inkoherenciáinak.” (Dubos, 1965: 259-260).

² A probléma felvetése mindig meghatározza a megoldást. Fontos látni, hogy sohasem a gondolati pályák lehetséges teljességét mozogjuk be, hanem csak azon szűk szeletét, mely a legalizált kultúra létkonceptiójának irányába esik. Erről bővebben ismeretelméleti vonatkozásban lásd: Major 2015. „Mint oly gyakran, a probléma meghatározásából egyenesen következik a megoldás. Ha az alacsony jövedelmet tekintjük a legfontosabb problémának, akkor a megoldást csakis a jövedelem növelése jelentheti.” (Sachs, 2000:6).

axiómákból indulunk ki, melyeken nem léphetünk túl. Ezek az axiómák egy már létező mechanizmus tudomásulvételét jelentik, amely a gondolkodás műveleteié, s melyek közül az kiválogatja a neki megfelelőket, hogy szabadon újjáalakítsa azokat rendszerének területén. Egy axiomatika mindig egy előzetes valóság axiomatizálásának eredménye. Olyan összerendező tevékenységek eredményét láthatjuk tehát benne, melyeken belül az idegrendszer, az értelmi élet és a társadalmi kölcsönös kapcsolatok szorosan együttműködnek. (Piaget,1973). Következésképpen, egy adott kor cselekvési motívuma, az a szellemi tartalom, amely megfelelő súlyú indokát jelenti a legáltalánosabban vett emberi aktivitásnak, s amelyből automatikusan bomlik ki a létezési forma – a létezési koncepció. A világkép, amelyben az ember értelmezi önmagát, általában evidenciaként van jelen a tudatban, s minden, ami az evidencián kívül esik, devianciának ítéltetik³. Történelmi korokon át vizsgálódva, egyértelművé válik, hogy a létezési formák folyamatosan változtak, miközben folyamatosan más- és más válik evidenciává⁴. A tudattartalom, amiben a maga lokális valóságában az ember valaha is értelmezte önmagát, rendkívüli változékonyságot mutat, hiszen a legkonkrétabb materiális céloktól a legabsztraktabb ideáig minden fellelhető, s ez a változékonyság azt sugallja, hogy az ember identitása éppen nem örök érvényű értékek mentén jön létre, hanem egy adott kultúra tudati terméke, s ekként meghatározó kérdéssé válnak azok az egymással kölcsönhatásban lévő tényezők, amelyekből integrálódhat az identitás. Az individuumnak a létproblematika által inspirált kultúra szemléleti rendjén belül képzett fogalmi rendben van módja artikulálni saját identitását, úgy amint az válasz a közösségi létproblematikára, és azon belül a személyes létezésnek a közösségen belüli problematikájára. *„Ebben a vonatkozásban a mítoszok szerepe meghatározó, hiszen a mítoszok az identitással kapcsolatosak: arra adnak választ, honnét jövünk és hol a helyünk a kozmoszban.”* (Assmann 2013:145) vagy Michael Oakeshott megközelítésében (2010:20): *”Az emberi lények olyanok, amilyenek látják magukat; önképük és az otthonukul szolgáló világról szőtt hiedelmeik határozzák meg őket.”* Elmondható tehát, hogy a kultúra az ember létproblematikájára adott közösségi válasz, ami szintén nem valami örök és állandó dolog,

³ A tudomány pozitivizmusa a társadalomtudományok vonatkozásában kifejezetten egy létkonceptiót projektál, melynek a normativizmust kizáró axiómarendszeréből következően definíciószerű a léthelyzet (a léthelyzet változásainak) abszolutizálása. Jóllehet a léthelyzet más is lehetne – s nem kevés indok vonulatható fel amellet, hogy amennyiben a megismerés a normatív jelleget is vállalni tudná, úgy a valóság kizárólagosnak tekintett módozata éppen egy az axiómák által megteremtett értelmezési keret következményeként válna vizsgálhatóvá, s nem utolsósorban a leendő következmények – az idősík – elemzési kontextusában felvethetővé és megjeleníthetővé válna egy más eredményeket produkálni képes valóság-modell koncipiálásának a lehetősége. Mégpedig új axiómák mentén.

⁴ A folyamat történelmi korokon átívelő és általában egy emberöltő alatt nem érzékelhető. Nagyobb léptékű rálátásban identifikálhatóak azonban a különbözőségek, akárcsak az is, hogy az egyik létkonceptióból nézve a másik értelmezhetetlen. Mi több, akár egy korábbi deviancia is evidenciává válhat.

hanem folyamatos, dinamikus változásban van, minthogy a létezés is folyamatos, dinamikus változásban van. Ez akkor is így van, ha a változás dinamikájának üteme kényelmesebb korokban egy emberöltő távlatában nem válik láthatóvá. A ráció legimációjára konstituált tudományos diskurzus⁵ az elmúlt évszázadokban általánosan megformálta az ember világképét, s lényegileg átalakította az identitását, aminek következtében ma már minden aktivitása önmagára irányul és önmagában végződik. Ez a pozíciója megszünteti önmagán túli bekötöttségét úgy az ökológiai környezetbe, mint a teremtett univerzumba, s bezáródva önképébe elveszíti saját létértelmezésének lehetőségét és igényét is. Ebből a zsákutcából a kivezető utat egy új létkonceptió jelenti. A kérdés tehát az, hogy az individuum miképp tudhatja (jól)lét-értelmezését önmagán belülről önmagán kívülre kiterjeszteni úgy, hogy közben sem önmagát, sem létezési viszonyrendszerét nem tárgyiasítja el, mi több, univerzális és komplex kölcsönhatásban teszi értelmezhetővé valamennyi létező szabadságát.

Fenntartható létharmónia és identitás-kontextus

„Az ész első megjelenése az emberben még nem jelenti egyúttal emberségének kezdetét is. Embersége majd csak szabadságával dől el, ám az ész azzal kezdi, hogy határtalanná teszi érzéki függőségét.” (Schiller 24. Levél, 237.)

„Az érzéki embert semmilyen más módon nem lehet észessé tenni, csak úgy, ha előbb esztétikaivá tesszük őt.” (Schiller 230.)

A létharmónia fenntarthatóságának problematikáját a kortárs létezési modell működésének belső logikájából kísérelhetjük meg értelmezni, és nem a jelenségi szinten jelentkező kibillenések mentén. A kortárs létezés meghatározó problematikája az egyensúlytalanság, amely azonban a modell esszenciális egyensúlytalanságának következménye; annak, hogy a létezés esztétikailag releváns aspektusát a racionalizmus dominanciája kényszeredetten kiszorította. Következésképpen a fenntarthatóság diskurzusát az „igazság-szépség” egyensúlyának aspektusából kívánjuk felvetni, amiből adódik, hogy legtágabb értelmezésben a maszkulin-feminin jelleg harmóniájának meglétére a Létezés mindenkori egyensúlyának a feltételeként tekintünk. Ebben a vonatkozásban célunk kettős. Részben arra kívánunk rámutatni, hogy a gazdasági aktorra szűkített individuumnak az önző és a pillanatnyi boldogságát⁶, s mindenekelőtt saját jól-létét maximalizálni törekvő motiváltsági rendszerébe ténylegesen nem illeszthető az önmagán túlmutatni képes erkölcs, részben éppen ennek

⁵ „A tudományos módszerbe és racionális gondolkodásba vetett hit lett az emberi gondolkodás helyességének garanciája.” (Heisenberg, 1958:198).

⁶ „A boldogság nem az erény jutalma, hanem maga az erény.” (Spinoza, 1979:240).

hiányát törvényszerűségként szeretnénk értelmezni a ráció kizárólagosságának értelmezési perspektívájában. A fenntartható egyensúlyt és létharmóniát nem tartjuk megvalósíthatónak a normativitás univerzális elvének beszerkesztése mentén a kizárólag a racionalitást preferáló paradigmába, sokkal inkább a kultúra/civilizáció felborult maszkulin-feminin jellegére kíséreljük meg visszavezetni, par excellence a feminin jelleg reprezentációját nem a jelenségi szinten kérjük számon, hanem visszailleszthetőségének lehetőségét a létezés sokkal mélyebb – metafizikai – kontextusában keressük. A női és férfi jelleg harmóniájának megnyilvánulása a létezésben az, ami új egyensúlyokat teremthet. Ez a harmónia azonban csak akkor tudhat leképződni a létezésben, amennyiben már elsődlegesen létezik a női-férfi archetípusok harmóniája a társadalmi elmében.⁷

Életminőség és kozmikus jól-lét

„Mivel a tudományok mindig előfeltételezni látszanak egy hallgatóságos antropológiát saját világnézeti bázisukként, ezért mindenekelőtt azt kell megállapítani, hogy mi tulajdonképpen az ember; mivel pedig maguk a tudományok nem vállalkozhatnak ennek megállapítására, ezért az ilyen embertant el kell választani módszereiktől, s mint metafizikai feladatot az egyes tudományok elé kell rendelni, hogy megadja nekik azt az egységes vonatkoztatási pontot, amelyben igazságaik sokfélesége feloldható.” (Ritter, 2003:12)

Tanulmányunk kiinduló felvetése, hogy korunk létszemlélete szűk időhorizontjával összefüggésben vált teljesen önközpontúvá, elsődlegesen a kifejezetten gazdasági aktorként működni kényszerülő individuum mentén. A homo oeconomicus identitásképe a posztmodern létezésben már egyre inkább a fogyasztás aktusában determinálja az általános létezésmotivációt, mégpedig a pillanatban megélhető boldogság maximalizációjára törekedve. A felelősség kontextusa is saját „boldogság-koncepciójába” épül, s nem igazán több a lelkiismeret megnyugtatására tett kísérletnél. A lényegi kérdés azonban éppen az

⁷ A társadalmi elme kutatása meglehetősen újszerű. Ebben a tanulmányban – s nem is feltétlen a terjedelmi korlátozottságra hivatkozva, nem foglalkozunk az értelmezhetőségével. Arra azonban utalni kívánunk nyomatékosan, hogy az egyensúlyi problematika kezelése a jelenségi szinten értelmetlen. Az egyensúlytalanság megnyilvánulása egy sokkal mélyebben húzódó oknak. Hangsúlyozni kívánjuk továbbá, hogy egy adott koncepción (axiómarendszeren) belül lehetetlen az egyensúly egyensúlytalanságát, a gazdaságosság gazdaságtalanságát, a racionalitás irracionális voltát bizonyítani. Csakis más előfeltételezésekre építve a hipotéziseket, más hipotézisekből kiindulva válhat egyértelművé, hogy éppen a racionalitásra (haszonmaximalizációra) törekedve válhatott a smithi homo oeconomicus irracionálissá, pl. a környezet rombolójává. „A kihívás következképpen a megrögzött fejlesztési koncepciók és azok mentális modelljeinek újrafogalmazása, egy új – vagy éppen lehet, hogy nagyon is régi – tér-idő szerkezet-felfogásban, amely a komplexitás integrált jelentésteréként kontextus-hálóvá is válik egyben, s magába inkorporálva a visszacsatolások lehetőségét, az önreflexív visszatekintés és megértés igényét hordozza. Mindezen túl pedig megteremtheti az existenciák kölcsönhatását, s ekként a coexistencia sajátos ontológiájává válik, új identitásképp mentén. (Major, 2017: 188).

öncélúságból való kikerülés lehetősége⁸. Tanulmányunk alaptézise az, hogy a felelősség kontextusa értelemszerűen feltételezi a pillanatnyiség-kontextusából, az önközpontúságból való kilépést, ami pedig a racionalitás kizárólagosságában megélhető identitáskép meghaladásának elkerülhetetlenségét jelenti. Olyan identitást, amely koherenciája ikonikus jelleget tud öltetni, s az igazság és morál normarendszerét a szépségben tudja szublimálni. Ebben a kontextusban tartjuk indokoltnak az individualista világkép premisszáinak, az önközpontú és önérdelvezérelt létezési paradigma axiomarendszerének meghaladhatóságát az identitás és idő viszonyrendszerében vizsgálni, megkísérelve a homo oeconomicus racionális és maszkulin jellegű identitását a temporális dimenziók összjátékában, a feminin jelleg ciklikus vagy éppen időtlen jellegében újraértelmezni.

A tanulmány az összefüggések azon logikai terének vizsgálatára fókuszál, amelyben értelmezhető a racionalitást (ész-szerűséget) legitimáló világkép értékkepzési centrumának és abban definiálandó identitásképnek a viszonyrendszere. A térben és időben is fenntartható létharmónia, kozmikus jól(1)ét modell mindenképpen olyan világképet feltételez, amelynek szempontrendszere kiterjed a teljes értelmezhető környezetre, s identitás-konceptiója a teljességet tudja tükrözni. Ebből következően az életminőség és boldogság fogalma alatt értendő konvencionális tartalom tágabb horizontban történő megjelenítése is megkerülhetlenné válik, ami a boldogságkonceptiónak a létezés tágabb összefüggésrendszerében való értelmezését jelenti, s az „örökkévalóság” koordinátaiban való tájolhatóságát. Következésképpen, a tényleges harmónia a kozmikus jól-lét elvrendszerében válik értelmezhetővé, s ez a harmóniakép az a „minőség”, amely a legtisztább motivációja

⁸ Amennyiben az önzést szélesebb tér-idő struktúrában értelmezzük, önzés lehet például megmenteni egy fát az utókornak (önző módon lemondunk a pillanatnyi élvezetről egy tágabb kontextusban felfogott önérdel mentén), vagy éppen őrizni a múlt emlékeit és a hagyományokat. Amennyiben önmagunkat tágabb értelmezésbe helyezzük, saját érdekelttségünk vigyáznunk az őseink emlékére és önmagunk folytatásaként biztosítani az utódaink létezését. Nélkülük ugyanis mi sem léteznénk tágabb identitás-felfogásban. Ez a legtágabb értelemben vett önérdel. Az egocentrizmus ugyanis tágabb értelemben éppen a másokról – mint önmagunk feltételéről – való gondoskodást jelenti. Saját kapcsolatainkért felelősséget vállalva, önmagunkért vállaljuk a legnagyobb felelősséget. S ennek ismerete mindenképpen értékelendő a felelőtlenséggel szemben. Mégis ebben a tanulmányban hangsúlyozni kívánjuk a szempont determináló voltát. Döntő fontossága van ugyanis az énkép vonatkozásában annak, hogy az ember kifejezetten önmaga létérdekétől inspiráltan gondos a környezetével szemben, vagy eleve a környezetében értelmezi a szempontot, s éppen annak fenntarthatósága miatt véli önmaga létezésének indokoltságát értelmezhetővé tenni. Teljesen más kontextust jelent az, amikor a környezet interpretálódik az individuum szolgálatában, mint amikor ellenkezőleg, az individuum létezése a környezet, a Mindenség létezésének feltételeként válik értelmezhetővé. (A Mindenség van miattam vs. Én vagyok a Mindenségért) Lényegében a két szempont két értékrendet jelent, s e tanulmány a létharmónia fenntartásához nélkülözhetetlen felelőséget kifejezetten az utóbbi értékrendhez köti. Pierre Lévyre, az ottawai egyetem professzorára hivatkozva: „*Meg kell tanulnunk a Föld felé irányítani identitásainkat, érzelmeinket, életerőnket, megtalálni a kozmosszal való kapcsolatot... A Földért és a Föld által is születünk, születésünkkel kozmikus léte avatunk fel.*” (Lévy: *Mi az antropológiai tér?*).

lehet a létezésnek.⁹ Az életminőség-koncepciónak ezt a harmóniát, a kozmikus jól-létet kellene leképeznie.¹⁰

„A kozmosz, a világmindenséget jelző legátfogóbb kifejezés, a létezők elrendezett egészét alkotja, mely koordinálja a fejlődési folyamatokat és az ezeket kormányzó törvényeket. A kozmosz magában foglalja az organikus lények fizikai világa mellett a személyes magatartás ethoszát és a társadalom struktúráit, a normatív szokásokat és törvényeket (nomos), és azt a racionális eljárásmodot (logos), amely a kozmikus fejlődés minden részét szabályozza.” (Dupré, 1993: 17).

Az identitás ethosza és/vagy temporalizáció

„Ha szerencsétlenségünkre elveszítjük a mértéket önmagunk iránt, akkor minden más dolog iránt is csakhamar el fogjuk veszíteni.” (Shaftesbury, 8).

Az identitásproblematika az etika és a temporalitás viszonyrendszerét is új megközelítésébe helyezi. A tanulmány kiinduló tézise az, hogy az ember önképének – identitásának¹¹ – tartalmi horizontja térben és időben minél összetettebb, annál inkább tartalmazhatja a szabad cselekvéshez szükséges visszacsatolást, amely legtágabb értelmében azt az összefüggést jeleníti meg, amely a felelősségtudatot a létezés céljának és indokoltságának ismeretében értelmezi és működteti. Az a leghelyesebb egyéni identitás, amelyik nemcsak térben érzékeli a közösséget, amellyel azonosságot vállal, hanem amelyik időben is kiterjeszti ezt, és a múlt- és a jövőbeli közösségekkel is *azonosságot* érez (Boulding 1966). A fenntarthatóság problematikája a lét harmóniájának aspektusából értelmezve a narratív etika kérdéseként válik felvethetővé elsősorban, ami a fenomenológiai megközelítés következtében „a másik” temporalizációjának diskurzusában interpretálódik. Valójában a másoknak, az idegennek – mint kitüntetett etikai problémának – az időbeli felfogása, időbelivé tétele azon túl, hogy a kortárs gazdasági erkölcsstan körvonalazható koordinátarendszereként jelenthet intellektuális izgalmat, a létezési modell átfogó megújításának is inspirációul szolgálhat, hiszen leginkább a létezés elementáris összefüggésrendszerének ismeretében, annak megélésében –, a

⁹ Hivatkozni szeretnénk itt Hajnády Zoltán tanulmányára, melyben Fet esztétizmusát elemezve megjegyzi: „A létezés esztétikai mércével mérte, az élet problémáit esztétikai normák alapján ítélte meg.” (2014: 39) Ebben a vonatkozásban lényeges, hogy „Fet számára az idő nem az események leírására szolgáló kalendáriumi „folyó idő” (kronosz), hanem egyfajta minőségi kategória (kairosz), amikor egyetlen pillanatban, egy helyen sűrűsödik az élet teljessége” (2014: 47-48).

¹⁰ „A boldogságnak nincs köze ranghoz és vagyonhoz: Egyszerűen csak harmónia dolga.” (Lao-Ce).

¹¹ Az identitás – mely „a társadalmi szereplők esetében az életcélok felépítésének folyamata kulturális attribútum vagy attribútumok valamely összefüggő halmaza alapján, ami a célok más forrásaival szemben elsőbbséget élvez” (Castells, 2006:30) –, valójában a legfontosabb viselkedést meghatározó tényező, hiszen a társadalmi szereplők éppen a saját identitásukkal azonosítják cselekedeteik mozgatórugóját. (Nagy, 2008).

legátfogóbb felelősségtudat kontextusában válhat az individuum a létezés tudatos és felelős szubjektumává.¹²

A másik felelősségéért is felelős vagyok. A másik embert én hordozom, én vagyok felelős érte. Látható tehát, hogy az emberi szubjektum, az alany – az alávetettséggel egyidejűleg – elsőszülöttségéről is hírt ad. Felelősségem átruházhatatlan, senki sem helyettesítheti. Csakugyan erről van szó: hogy az emberi én azonosságát a felelősség felől határozza meg, vagyis az öntudatában amúgy függetlenként tételezett ént lemondása felől, amely lemondás azonos a másikért viselt felelősséggel. Felelősség, ami kizárólag rám hárul, s amit emberileg nem háríthatok el. E teher a kiválasztott legfőbb méltósága. Nem felcserélhető, csak annyiban vagyok én, amennyiben felelős vagyok. Mindenkiért helyt állok, de az én helyemre nem állhat senki. Alanyi mivoltomból fakadó azonosságom ettől lesz elidegeníthetlenné.(Lévinas 2008:47)¹³

A temporalizáció¹⁴ jelentősége a fenntarthatósági diskurzusban kiemelten hangsúlyosá válhat, amennyiben a felelősség-szabadság-boldogság triászában értelmezett létezés-konceptió újrafogalmazásának kontextusává válik, implikálva ezzel a nevesített hármasság egylényegüként való értelmezhetőségét, ami egy tágabb tudati panorámát feltételez; tágabb identitásképet. A kérdést ezért elsősorban nem abban látjuk megfogalmazhatónak, hogy egy fenntartható létezésmodell ténylegesen megalapozható-e a racionalitását megszelídítő erkölcsi mintázatokat szem előtt tartani képes gazdasági aktor felelősségteljes és racionális doktrínája mentén, sokkal inkább abban, hogy miként idézhető elő az individuum identitásbeli megújulása. A fenntartható létezés ugyanis logikai non sens a homo oeconomicus

¹² Fontosnak tartjuk, hogy utaljunk Gálosi (2017) tanulmányára, aki rámutat, hogy ez az időbeliesítés együtt jár magának az etikának a temporalizációjával is. „Nagyon egyszerűen fogalmazva a filozófiai etikák többsége igen sokáig jóformán teljesen érzéketlen volt az időre. Olyan formában biztosan, hogy a temporalitás konstitúciójában tevékeny részt szánának etikai problémáknak. Ez a XX. sz. első felében drasztikusan megváltozik. Először látványosan talán Lévinas-nál történik meg mindez a másik időbelivé tételével.” (Gálosi, 2017:107) Az ennek önmagához fűződő legmeghittebb viszonya abban áll, hogy minden egyes pillanatban felelős másokért, hogy túszuk. Felelős lehetek azért, amit nem követtem el, és vállalhatok olyan szenvedést, amely nem az enyém. (Lévinas 2001:181).

¹³ Fontosnak tartjuk Sajó megállapítását, hogy ti. Lévinasnál a husserli viszony megfordul, hiszen nem a Másik vezethető vissza magamra, hanem én vagyok a „Másik Másika”, ami éppen azt a sajátos aszimmetriát hordozza, hogy a Másik redukálhatatlan, nélküle nincs sem világ-tapasztalat, sem én-tapasztalat. (Sajó 2008 : 62)

¹⁴ „Az idő és a tér szimbolikus rendje adja meg az emberi egzisztencia és tapasztalatok keretét. Az univerzális „világidő” és a különleges embervilágok temporális dimenziójának kapcsolatait a mindenség végtelen terének és egyes véges, korlátozott, térbeli helyzeteknek és mércéknek az analógiája szerint lehet elképzelni. Időbeli formák és a térben elfoglalt helyek határozzák meg az emberi társadalmakban egy csoportnak nemcsak a világról alkotott képét, hanem magának a csoportnak az identitását is; ez a szimbolikusan meghatározott és megragadott valóság az emberi közösség életének alapvető alkotóelemét jelenti. Minden emberi közösség saját kultúrájának és világnézetének megfelelő értelmezést ad a térben és időben beágyazott létének.” (Segesvary, 2004:32).

szemléletében definiált racionalitás és az „itt- és most”-ban értelmezett hasznossági kritérium együttesében. A hosszútávon fenntartható komplex létezési egyensúly feltétele éppen az a szemléleti – identitásbeli – megújulás, amelyben a mai konvencionális erény-felfogás racionalitásként („hasznossággént”¹⁵) válik értelmezhetővé: lényegében az erény és racionalitás egylényegűségét értelmezni és megélni képes, önmagát az önmagán kívüli környezettel azonosítani képes szubjektum szemléletében. A gazdasági szubjektum identitásának újra értelmezése tágabb tér-idő kontextusban azért esszenciális jelentőségű, mert éppen az időbeliség entitásként való felfogása hordozza impliciten az értelmezési horizont kitérítettségének automatizmusát, hiszen az ok-okozati láncolat megnyilvánulása értelemszerűen nem csak tartalmazza, hanem átláthatóvá is teszi az eredménynek/következménynek a kontextusát. Ez azt jelenti, hogy a hasznosságról és legtágabb értelemben az érdekről csak a temporalitásban alkotható „értékítélet”, s a temporalitás az, ami megjelenítheti annak a lehetőségét, hogy az érdek önmagán túli érték hordozójává válhasson.¹⁶

A következményláncolatban – az idősíkbán – a folyamat-kontextus válik értelmezési bázissá, s az önmagára irányuló, önmagát abszolutizáló pontbeliség önmaga meghaladásának potencialitásává válik.¹⁷ Ugyanakkor éppen ebben a potencialításban jelenik meg a

¹⁵ Hangsúlyozni kell, hogy a „hasznosság” profán – gazdasági kizárólagosságában már-már pejoratív – jelentéstartalma megszűnik, ha a fogalmat tágabb és univerzálisabb – kozmikus – vonatkozásban kezdjük használni, ami azt jelenti, hogy a kozmikus jól-lét válik a hasznosság vonatkoztatási szempontjává. Ez annál inkább is lehetségessé válhat, hiszen napjaink kozmológiai fejlődése is igen következetesen kezdi azt sugallani, hogy a megszokott körülményeink nem tarthatók fenn a világegyetem távoli részeinek figyelembevétel nélkül, s hogy a térről és a geometriáról alkotott elképzeléseink teljességgel érvénytelenné válnának, ha figyelmen kívül hagynánk a világegyetem távoli részeit. *„Mindennapi tapasztalataink – egészen a legkisebb részletekig – olyan mértékben összefonódnak a világegyetem nagymértékű tulajdonságaival, hogy csaknem lehetetlen a kettőről külön-külön elmélkedni és beszélni.”* (Hoyle 1970: 359).

¹⁶ Érdemes ezen a ponton Foucault-ra hivatkozni, aki szerint a modern társadalmak már nem „felülről” adott, előre meghatározott transzcendens értékekre hivatkoznak a társadalmi rend és annak legitimitációja kialakításánál, hanem racionálisan szabályozzák az erkölcsi szabályokat. (Foucault 1990). Éppen ebben a vonatkozásban válik lényegivé a racionalitás értelmezésének szempontfüggősége. Az ugyanis, hogy mit értelmezünk hasznosnak, racionálisnak, mindig koncepciófüggő. Tehát *„nem érvelhetünk amellett, hogy az alternatív gondolkodási rendszerek jobbak vagy rosszabbak mint a fősodor, mert azok az állítások maguk, amelyekben érvelésünk mozog, csakis az alkalmazott érvelési mód által nyernek értelmet.”* (Fehér, 1986) Egy koncepció mindig szemléletfüggő, a szemlélet érték-minőségét pedig az mutatja, hogy a konkretizáció milyen mértékben jeleníti meg a szemléleti rend által meghatározott potencialitást, ami pedig éppen a temporalitásban válik átláthatóvá.

¹⁷ Az utóbbi mintegy 250 éves gazdasági modellre rátekintve, láthatóvá válik, hogy az ember számára kezelhető időléptékben lehetségesek olyan stratégiák, amelyek ideiglenes érdekek és koncepciók szempontjából eredményesen funkcionálnak, de ugyanezek a stratégiák nagyobb léptékben akár életellenesnek is bizonyulhatnak. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy elhibázottnak és szűklátókörűnek vélem azt a megközelítést, amely a kortárs gazdasági szubjektum felelősségét állítja szembe korábbi évek felelőtlenebb gazdasági szereplőinek viselkedésével. Kérdés ugyanis, hogy pl. 100 évvel ezelőtti gazdasági prosperitás hevíletében tényleges felelőtlenségként értelmezhető-e az ott és akkor emberének magatartása. (Vitatható ugyanis, hogy a 20. sz. embere tudatosan szennyezte volna az ózonsztréteget, vagy pl. számolnia kellett volna a gépkocsi használat jelenlegi volumenével és annak következményeivel, jóllehet akkor még a Föld lakossága is jelentősen kevesebb volt, és tapasztalat, következőképp feltételezés sem létezett a szennyező anyagok

legtágabban felfogható szabadság-tartalom, amely lényegében önmaga megnyilvánulásában, meghaladva önmagát – a maga konkrétságában -, válik komplex létstruktúrává/ vagy annak csupán elemévé, amennyiben csupán a pontbeliséghez közelít az önképe.¹⁸ Az értelmezés/értékelés szempontjait az idő és a tér koordinátái definiálják. A szempontnélküliség maga a Teljesség, hiszen magában hordozza a szempontok összességét, mint teljességet. A szempontnélküliség tehát nem értéknélküliséget jelent, éppen hogy az értékmaximumot jeleníti meg a Létezés vonatkozásában. A kérdés tehát az, hogy ennek az értékmaximumnak – a Teljességnek, a Szabadságnak, az Abszolútnak – a konkretizációja, a Létezési modell – milyen mértékben hordozza, milyen mértékben tükrözi és jeleníti meg az értékmaximumot¹⁹. Minél inkább, annál fenntarthatóbb a modell. Az időbeliség tehát nem önmagában hordoz jelentéstartalmat, hanem paradox módon, éppen önmaga meghaladhatóságában. Abban az időtlenséget leképező önképben, amely a végtelenbe nyúló oksági viszonyok pillanatnyi végképződményeként realizálódik – mégpedig a realizálás felelősségének boldogságában.

„(...) az abszolút csak a relatívban, az objektumok (...) csak a szubjektumokban, az okok csak hatásaikban (...), a létezés csak a keletkezésben, (...) az absztrakt csak a konkrétban, (...) a szükségszerű csak az esetlegesben található meg. (...) Nem léteznek szubjektumok és objektumok, csak objektumok a szubjektumokban, nincsenek okok és okozatok, csak okok az okozatokban, (...) nincsenek szükségszerű és véletlen dolgok, csak a véletlen egésznek vannak szükségszerű elemei.” (Hartshorne, 1970: 118-9)

Világkép: Létproblematika és létművészet

„A szép magasabb rendű, mint a jó; a szép magába foglalja a jót is.” (Goethe)

Azon tézisünkből kiindulva, hogy az élet kölcsönhatás, dinamika, legtágabb értelemben kommunikáció, tehát, hogy az individuumnak nincs lehetősége teljességgel környezeten és

hatásairól). Sokkal inkább köthetjük magatartását a maximális gazdasági racionalitás rövid távú szemléletében értelmezett felelősséghez, ahhoz, hogy önmagáért és sorsáért felelős. Ennek a szemléletnek a negatív visszahatása az életre azonban csak a következményrendszerben – az időben – válik láthatóvá. A (pont)szerű pillanat igazságában nincs argumentáció, amely a létezésidegenségét olyan mértékben kidomboríthatja, mint maga az idősíkból megjelenő igazság, maga a pusztító következmény. Ma ezt látjuk és érzékeljük s ennek eredményeként tapintható felelősségtudatunk változása. Részben a pontosabb kiértékelés, de sokkal inkább a valós megoldás keresésének motiváltságában látom fontosnak a temporalizáció kontextusában végiggondolni a fenntartható gazdaság szubjektumának szemléleti keretét, s az abban megélhető identitást. A temporalizáció segíti a rálátást, s egyben a pontszerű énképnek a létezés komplex téridő-hálózatában történő újrafogalmazását inspirálja. S ezen a ponton válik megkerülhetetlenné a feminin jelleg reprezentáltsága a létezési koncepcióban, az azt kivétítő társadalmi elmében, illetve megélt realitásában, az identitásképben.

¹⁸ „Több dolgok vannak földön és égen, Horatio, mintsem bölcselmetek Álmodni képes.” (Shakespeare: Hamlet)

¹⁹ Vö Heidegger válságértelmezésével, amelyet a létfeladáshez köt. (Heidegger 1994:143). Jóllehet a létfeladás egyik legmarkánsabb ismérve a feminin archetípusának elhalványulása.

társadalmon kívülre helyezni önmagát, inspirálni és segíteni szeretnénk azt, hogy megfelelő tudományos kutatás tárgyává váljon annak a körülményrendszernek a definitív meghatározása, mely az identitáskép „fejlődését” motiválhatja, mégpedig a kapcsolódások harmóniájának megélését a legtágabban értelmezett környezetben. Ebből következően a tudatformák lehető legteljesebb bevonásával az emberi létezés olyan tudatos konstruálhatóságának vizsgálatát szorgalmazzuk, mely működő funkcióiban hordozza és közvetíti egy az általunk „létművészetben” értelmezhető tartalom önmagán túli jelentését úgy is, mint bölcsélet, úgy is, mint rítus, úgy is, mint esztétikum, és úgy is, mint a létezést átfogó gondoskodás és boldogság. A létművészet lényegében a társadalmi elme által visszaállítandó harmónia feladathorizontja. Mert a létművészet több, mint az ember racionális felelősségvállalása környezete iránt. A létművészet ennek a harmóniának az önmagán túli értelmét keresi. A létművészet az immanens létezőből való átlépés lehetőségében sajátosság transzcendentálás-kontextussá válik, s éppen az objektáláson túlmutató aktusában válhat a kontemplatív tudomány és ismeretelmélet koordinátarendszerévé. A racionális, célirányosan alulról építkező paradigma lényegében csak a L'Éternel féminin, az esztétikum esszenciájával, magával a kép kánonával egységben – az azzal való kölcsönhatásban képezheti le a Létezés teljességének harmóniáját, s teheti a megismerés aktusát a szubjektum realizációs aktusává.

„A tudomány személytelen, tárgyilagos képet fest a világról, szándékosan kerül mindenféle „belemagyarázást”, s miközben az élet születéséről és gépezetéről beszél, hallgat annak örömeiről és bánatairól. A művészet ezzel szemben a tudományos világkép antitézisével szolgál: az embert a vadállatoktól elválasztó személyesség parttalan ünneplésével; az emberi szellem önkifejezésével, amely megkülönböztet minket az elektronok és a csillagrendszerek sivár kavargásától, hiába hangoztatják a tudósok, hogy ennyiből, s nem többől áll a világ.”
(Barrow, 1995:1).

Összegzés

*Amikor leástam a mezei orchideák
mélyen gyökerező tövéhez,
én élveztem a dolgot, nem ők.
(Izumi Shikibu: The Ink Dark Moon)*

*Mindaz, mi elmúlik, / csak földi jelkép;
a fogyatékos itt / tökéletes szép;
a mondhatatlan is / alakra lel;
az Örök Női visz / magasba fel.*

(Goethe Faust)

A tanulmány központi kérdése, hogy a felszabaduló szemléleti keretek kínálta új lehetőségek hogyan transzformálhatók át a tudatformák más területeire, hogyan teremthető meg egy új antropológia, mely a megismerés új viszonyítási pontjává válhat fenomenológiai és normatív vonatkozásban egyaránt. Azoknak az új szellemi mozgásoknak az integrálhatóságát kívántuk vizsgálni, amelyek találkozásából olyan interdiszciplináris tartalmakat lehetne megjeleníteni, amelyek újszerű vagy hagyományos kérdésekkel és új módszerekkel foglalkozhatnak (pl. kontemplatív tudomány), s jelentős hatással lehetnek a különböző tudományágakra külön-külön is. A fenntartható társadalmi modellekre fókuszáltunk; az életminőség és boldogság új narratíváit a kötelezettségvállalások integratív keretrendszerében értelmeztük

A kulturális emlékezetből feltárható „örök női metafora” mintázatának a vizsgálatát azért tartjuk fontosnak, mert a feminin – az esztétikum – legitimációjára, mint a széttöredezett létezés (újra)egyesítő elvére tekintünk. A létharmónia lehetőségét kizárólag a feminin adekvát képviselőjében tudjuk elgondolni civilizációs kontextusában. A célszerűség által diktált vektor merevsége, a „Rend” szabályossága akkor válhat hasznossá, ha állandóan, újból és újból ott „kísért” a megbonthatóság lehetősége, az intuíció spontaneitása és szabadsága, a logikai renden túli harmónia játékossága. Következésképpen a ráció és az esztétikum egyensúlyát látjuk megnyilvánulni az életképes természeti működésben, a lét harmóniájában. Ez válhat értelmezési keretté és a tényleges jól-lét kontextussá.

Bibliográfia:

- Assmann, J., 2013. *A kulturális emlékezet - írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban*. Budapest: Alantisz Könyvkiadó.
DOI: <https://doi.org/10.17104/9783406703409>
- Barrow, J., 1995. *The Artful Universe Expanded*. Oxford University Press.
- Boulding, K. E., 1966. *The economics of the coming spaceship Earth*. In: *Environmental Quality in a Growing Economy*. (Ed: Jarrett) Baltimore: Johns Hopkins Press, (3-14).
- Castells, M., 2006. *Az identitás hatalma*. Budapest: Gondolat-Infonia. (The Power of Identity, 1997).
- Dubos, R., 1965. Science and Man's Nature. In: *Science and Culture: A Study of Cohesive and Disjunctive Forces*. (Ed: Holton). Boston: Mass. Houghton Mifflin.
- Dupré, L., 1993. *Passage to Modernity: An Essay in the Hermeneutics of Nature and Culture*. New Haven: Conn., Yale University Press.
- Fehér, M., 1986. *A tudásszociológia mint tudományelmélet*. Janus I. 3.
<http://nyitottegyetem.phil-inst.hu/tudfil/fedlap/Feher2.htm> (2014.07.03.).
- Foucault, M., 1990. *Felügyelet és büntetés*. Budapest: Gondolat. (Discipline and Punish: The Birth of the Prison; Surveiller et punir: Naissance de la prison, 1975) .
- Gálosi, A., 2017. *A tökéletes helyettes*. In: *Konstellációk*. Művészetelméleti tanulmányok. (Ed: Darida) Budapest: ELTE Eötvös Kiadó (41-51).

- Hacking, I., 1985. *Styles of Scientific Reasoning*. In: Post-Analytic Philosophy. (Ed. Rajchman-West). New York: Columbia University Press.
- Hajnády, Z., 2014. *A kimondhatatlan poétikája. A pillanatba zárt öröklét, a töredékbe foglalt teljesség*. In: Pro Philosophia Évkönyve. (Ed: Garaczi). Veszprémi Humán Tudományokért Alapítvány. (39-61).
- Hartshorne, C., 1970. *Creative Synthesis and Philosophic Method*. London: SCM Press.
- Heidegger, M., 1994. *Levél a humanizmusról*, In: Költőien lakozik az ember. Válogatott írások. (Ed: Pongrácz) Budapest-Szeged: T-Twins/Pompeji (Brief über den Humanismus).
- Heisenberg, W., 1958. *Physics and Philosophy: The Revolution in Modern Science*. New York: Harper & Row.
- Hoyle, F., 1970. *Frontiers of Astronomy*. London: Heinemann Education.
- Levinas, E., 2008. *Etika és végtelen. Interjú Philippe Nemoval*. In.: *Transzcendencia és megértés - Lévinas etikája és metafizikája*. (Ed: Bokody-Szegedi-Kenéz). L'Harmattan. (Lévinas, E. (1982): *De Dieu qui vient à l' idée*. Paris: Vrin).
- Lévinas, E., 2001. *Quatre lectures talmudiques*. Paris: Les Éditions de Minuit
- Lévy, P., *Mi az antropológiai tér?*
<http://www.antroport.hu/lapozo/forditasok/forditaspdf/ANTRTEER.pdf> (2015.11.15.)
- Major, Gy., 2015. *Mathesis of Happiness*. Andrejevic Endowment.
- Major, Gy., 2017. Organisation Development in the Point of Intersection of Competencies and Performance Potentials. In: *Managing VUCA Through Integrative Self-Management*. (Ed: Nandram - Bindlish Puneet). Springer International Publishing (183-193) DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-52231-9_13
- Nagy, Z. É., 2008. Változó vidékkép – Minden időben. *Szociológiai Szemle* /4, (123–129)
- Oakeshott, M. (2010): Education: The Engagement and its Frustration. In: *Education and the Development of Reason*. (Ed: Dearden-Hirst-Peters). London and New York: Routledge Taylor&Francis Group (14-37).
- Piaget, J., 1973. *Az értelmi fejlődés társadalmi tényezői*. Bukarest: Kriterion.
- Ritter, J., 2007. *Szubjektivitás*. Válogatott tanulmányok. Budapest: Atlantisz Könyvkiadó.
- Sachs, W., 2000. *Development: The rise and decline of an ideal: Article for the Encyclopedia of global environmental change*. Wuppertal: Wuppertal Inst für Klima, Umwelt, Energie. Wuppertal Papers.
- Sajó, S., 2008. Az én és a másik aszimmetriája: a megalapozás kérdése. In: *Transzcendencia és megértés - Lévinas etikája és metafizikája*. (Ed: Bokody-Szegedi-Kenéz). L'Harmattan (136-143).
- Schiller, F., 2005. Levelek az ember esztétikai neveléséről. In: Schiller: *Művészet- és történelemfilozófiai írások*, Budapest: Atlantisz Kiadó., 2005, (155–260).
- Segesvary, V., 2004. *Dialogue of Civilizations. An Introduction to Civilizational Analysis*. Hague: Mikes International.
- Shaftesbury, A.A.C., 1999. *Characteristics of Men, Manners, Opinions, Times*. Cambridge University Press DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511803284>
- Spinoza, 1979. *Etika*. III rész, 11 tétel. Budapest: Gondolat Kiadó.

Abstract

Gyöngyi Major

Sustainable harmony of existence, aesthetics and the representation of the feminine

From the self-centered life model, we try to construct forms of social coexistence that point in the direction of preferrability of connections, in a new interpretation, by emphasizing new kinds of relationships. In this regard, we consider the representation of the female archetype in the contemporary social mind, the universal problematic of the harmonic integration, as one of the most prominent social issues of our time. We discuss the issue of the expression of the feminine in the context of civilization. We make an attempt to examine the sustainable harmony of being in the balance of "True-Beautiful" and to interpret the responsibility of homo oeconomicus more broadly, in the possible paradigmatic identity image of the context of the Art of Being.

Keywords: sustainable harmony of existence, identity, feminine character, happiness, art of existence